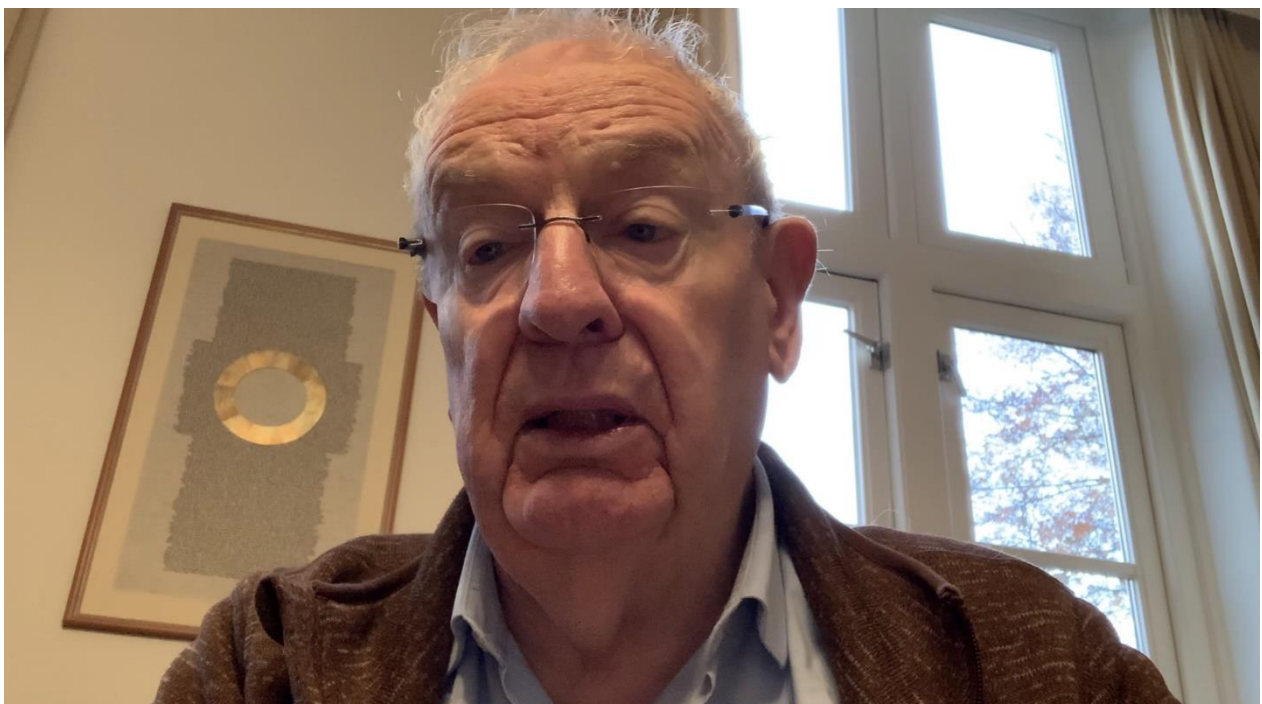

TWEEDAAGSE ONTMOETING LEKENKARMEL IN HUISSEN

Op 24 en 25 november kwamen in het Dominicanerklooster te Huissen een aantal leden van Karmelbeweging en de Gemeenschap van Geassocieerden (GvG) bijeen voor een gezamenlijk weekend. Prior Provinciaal Huub Welzen werd gevraagd om vooraf een videoboodschap op te nemen voor de deelnemers.

Leven vanuit het charisma van de Karmel kan op vele manieren. Onze orde laat veelvormigheid toe. Die veelvormigheid van het leven in horigheid aan Jezus Christus staat reeds verwoord in de regel die Albertus aan de eremieten op de berg Karmel geschonken heeft. Ook de geschiedenis van onze orde maakt duidelijk dat de veelvormigheid van het Karmelcharisma ons de flexibiliteit geeft ons steeds op creatieve karmeliet te zijn, als de omstandigheden zich wijzigen. Een sprekend voorbeeld is natuurlijk dat de regel van Albertus in 1247 gewijzigd is en door paus Innocentius IV goedgekeurd. Het is een aanpassing aan nieuwe omstandigheden. De berg Karmel was vervangen door de Europese steden. Het eremietenbestaan was het leven van bedelmonniken geworden. Het afscheid van de berg Karmel werd omgevormd tot de spirituele opdracht om van de plaats waar je verblijft, een Karmel te maken.

De veelvormigheid van de beleving van het Karmelcharisma is ook zichtbaar in onze tijd. We kennen de vita mixta van het leven van de broeders van Onze Lieve vrouw van de berg Karmel, het zuiver beschouwende leven van de zusters van de tweede orde, en een enorme verscheidenheid in de derde orde. Er zijn actieve congregaties, maar ook lekenbewegingen die op zeer verschillende manieren zijn georganiseerd. De veelvormigheid en de verscheidenheid geven ons ook de mogelijkheid om creatief, flexibel en iedere keer zeer concreet te reageren op die historische, culturele en sociale omstandigheden waarin we leven. Voor ons in deze tijd geldt de vraag hoe wij onszelf zien en hoe wij onze identiteit beleven in onze westerse samenleving. Zonder de pretentie er het laatste woord

over te spreken, wil ik wel een poging doen om daar iets over te zeggen. Ik zal het fijn vinden als jullie wat ik zeg, beschouwen als slechts één stem in het gesprek.

Ik constateer bij mezelf een steeds grotere interesse in de manier waarop we in de laatste eeuwen over de plaats van de mens zijn gaan denken. Grofweg wordt de overgang van de middeleeuwen naar de moderne tijd gekenschetst als een overgang van een theocentrisch naar een antropocentrisch wereldbeeld. Niet God, maar de mens staat centraal. Meestal wordt als kantelpunt het denken van René Descartes genoemd. Hij zocht naar een zekerheid die kon dienen als basis voor een wereldontwerp. Hij startte daarom zijn experiment van de radicale twijfel. Waar men niet aan kan twijfelen, is het eigen denken. De basis van alle zekerheid formuleerde hij daarom als cogito ergo sum: ik denk, dus ik ben. De omslag van theocentrisch naar antropocentrisch denken heeft zich natuurlijk niet voltrokken op dat ene moment dat René Descartes zijn boek schreef. Het zijn processen geweest die eeuwen in beslag hebben genomen. En ook de gevolgen zijn zeer verschillend. Ik wil graag enkele aspecten noemen die ook voor spiritualiteit van belang zijn.

Een eerste aspect is het absolute vertrouwen op de rede. De manier waarop zekerheid wordt verkregen, is rationalistisch. Het gebruik van de rede heeft de grote ontwikkeling van de wetenschap in gang gezet. Het is ook de motor geweest van de industriële revolutie en de technische vooruitgang. Dat alles hebben we te danken aan de rationalistische benaderingen van de werkelijkheid. Maar we worden momenteel ook met andere gevolgen geconfronteerd. De rationalistische benadering is hand in hand is gegaan met de prioriteit van waarden als nut en vooruitgang. Het heeft geleid tot de uitbuiting van de aarde en de armoede bij de arbeiders. De klimaatcrisis, de vervuiling van de aarde en de grote economische problemen zijn er rechtstreekse gevolgen van. Nut en vooruitgang prevaleren ook nu nog vaak in politieke beslissingen. Deze waarden zijn vaak nog steeds belangrijker dan het geluk en het welzijn van mensen.

De prioriteit van de ratio doet ons ook vergeten dat er andere bronnen van kennis zijn. Soms denk ik dat liefde, solidariteit en betrokkenheid op de mens die lijdt en in nood verkeert, ons de werkelijkheid op een geheel andere manier doet kennen dan de ratio.

Een volgend aspect dat ik wil noemen is het verdwijnen van samenhang. Het begrip van transcendentie geeft ons die samenhang. Het idee van een werkelijkheid die ons kennen te boven gaat, is gaande weg steeds meer verdwenen. Het ontbreken van samenhang kun je gemakkelijk constateren als je je dagelijkse gangen nagaat. Ieder van ons beweegt zich elke dag door verschillende werelden. De wereld van je gezin, van je werk, van je sportclub, van de school: het is allemaal gescheiden. Je treft er andere mensen. Zij hebben geen verband meer met elkaar. Het hemelse baldakijn dat ooit alles met elkaar verbond, is in brokstukken uit elkaar gevallen.

Antropocentrisme werkt gemakkelijk egocentrisme en individualisme in de hand. Mensen zijn concurrenten van elkaar geworden, gedreven door hun baatzucht. Tot in het uiterste doorgedreven is dit de oorlog van ieder tegen allen. Denkers als Thomas Hobbes en Adam Smiths hebben nagedacht hoe toch een samenleving mogelijk is, als ieder alleen voor zichzelf opkomt. De oorlog van ieder tegen allen kan voorkomen worden door het sociale contract. Maar staan blijft dat de basis van dit contract de onderlinge concurrentie is. En de ervaring leert dat er steeds slachtoffers van het systeem blijven.

Een belangrijk gevolg van het rationalisme is dat het wonder uit onze samenleving is verdreven. En daarmee ook de verwondering. Waar en echt is alleen nog datgene wat verklaarbaar is. Soms denk ik dat God niet alleen uit Jorwerd is verdwenen, maar ook uit onze gehele bestel. Geloof wordt uit het maatschappelijk leven gebannen naar het privéterrein. Godsdienst begint achter de voordeur. Tegelijk valt te constateren dat het religieus verlangen niet uit te bannen is. De tellingen van het Kaski zeggen wel iets over de afnemende kerkelijkheid, maar niets over het sluimerende religieuze verlangen dat bij veel mensen leeft.

Hoe te leven als karmeliet en vorm te aan het Karmelcharisma in onze cultuur en in onze samenleving? Ik heb veel geleerd van Titus Brandsma. Voor hem is God de grond van ons wezen. Het engagement met een wereld zonder God is voor mij in de loop van de jaren ondenkbaar en onmogelijk geworden. Misschien zijn wij

als karmelieten in dit opzicht weer middeleeuwer geworden of misschien zijn we wel steeds middeleeuwers gebleven. Titus heeft mij geleerd dat God niet alleen alles te boven gaat en door ons kennen niet omvat worden kan worden. Hij heeft me ook geleerd dat God aanwezig in alles wat mij omringt. Iedere mens is beeld van God. In veel mensen is dit beeld van God besmeurd, bekrast, beschadigd en gebroken. Maar het behoort tot onze roeping om het beeld van God in iedere mens te herkennen en daarnaar te leven. Liefde, solidariteit en medemenselijkheid zijn vanuit onze verbondenheid met God de grondwaarden in onze omgang met elkaar. De Karmeliet leeft een alternatief voor de oorlog van ieder tegen allen. Zijn sociale contract is niet gebaseerd op concurrentie, maar op respect voor het beeld van God in iedere mens. Zijn omgang met de natuur is niet gebaseerd op nut en rendement, maar op de overtuiging dat de natuur en heel het universum Gods schepping is.

Karmelitaans leven is het leven van een alternatief voor onze maatschappij. Dit alternatief is niet gebaseerd op baatzucht, maar op de onbaatzuchtigheid die in het leven van Jezus zichtbaar is geworden. De karmeliet sluit geen contract met God. Hij weet dat God zich volkomen aan ons gegeven heeft. Daarom vertrouwt hij zichzelf volledig aan Hem toe. Deze geesteshouding is die van de contemplatieve en de mystieke band met God. Maar tegelijkertijd maakt deze geesteshouding ons profetisch en kritisch, creatief en vernieuwend.

De middeleeuwer in mij doet mij de verworvenheden van de moderne tijd niet afwijzen. Maar tegelijkertijd wil ik beseffen dat de wereld niet van mij is en niet om mij draait. Hij die mij in het leven heeft geroepen: Hij is het aan wie ik mij toevertrouw en van wie ik mijn toekomst ontvang.

Ik besef dat mensen die zo georiënteerd zijn op het overal aanwezige geheim niet in het centrum van onze samenleving staan. 'Wat koop je er voor?' zal de vraag zijn. Dat is meteen de vraag naar het nut. Liefde stelt die vraag niet. Liefde is niet gericht op rendement. Liefde is gericht op de ander als een geheimvolle aanwezigheid. Titus heeft mij geleerd dat we de liefde die we van God ontvangen hebben, kunnen uitstralen en zo de liefde van God tot voltooiing brengen. In onze maatschappij

is dat leven in de marge. De Karmel is niets anders dan een boterbloem in de berm langs de snelweg van onze samenleving. De Karmel wil laten zien dat het ook anders kan.

Zusters en broeders, jullie zijn dit weekend bij elkaar als leden van Karmelbeweging en van de Gemeenschap van Geassocieerden. Het is voor het eerst dat dit gebeurt. Ik wil hier graag uitspreken dat ik blij ben met dit initiatief. Ik wens jullie graag toe dat dit weekend mag bijdragen aan de verdieping van het kamercharisma in jullie. Ik hoop dat jullie in je samenzijn de aanwezigheid van de geest van God mogen ervaren. Dank jullie wel.

Huub Welzen
Prior Provinciaal